

«cat» додалося до слова «bird» через крик цього птаха, схожий на нявкання кота. Для залучення подруги дрозди складають купу камінчиків і сідають на її вершині. “The catbird seat” — вигідне становище, завидна позиція, наявність переваги. “Sitting in a catbird seat” — непогано влаштуватися.

Битва статей отримує свою титульну назву при екранізації оповідання. Сімейний фронт змінюється на офісний, який складають тихий зразковий працівник та активна агресивна керівниця. Обидва спрямовані на розрив комунікації — звільнення супротивника з фірми, при цьому жінка застосовує тактику постійного брутального тиску. Працівник користується «вигідною позицією» — своєю зразковою незаплямованою репутацією, та заперечує свої слова до керівниці в приватній розмові, що призводить до визнання жінки ненормальною та її поразки (звільнення). Тому чоловік майже повторює захисну комбінацію з попереднього оповідання.

Розглянута битва статей у мультимедійному дискурсі авторського тексту і ілюстрацій та численних екранних і театральних проєкцій в інтерпретації Джеймса Тербера є, перш за все, протистоянням гумору та іронії, в якому обидва є переможцями.

М. Руденко

ЕТИКЕТНА ФОРМУЛА ЗВЕРТАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

М. Rudenko

ETIQUETTE FORMULA OF APPEAL IN THE UKRAINIAN MASS MEDIA

Загальновідомо, що мова ЗМІ чутливо реагує на процеси, що відбуваються в суспільстві та світі. Мова ЗМІ — це передусім мова інтерв'ю, дискусій, діалогів, коментарів, форумів, інформаційних війн, яка віддзеркалює проблеми комунікативної культури сьогодення.

Безсумнівно, освічений журналіст у телестудії чи на прес-конференції повинен бути ввічливим, культурним, виражати повагу і доброзичливе ставлення до свого співрозмовника, словом — має знати секрети та правила, які диктує етикет мовного спілкування. Під мовним етикетом мовознавці, як правило, розуміють певні національно-специфічні сталі форми спілкування, прийняті й приписувані суспільством для встановлення контакту, підтримки спілкування в потрібній тональності. Мовний етикет безпосередньо стосується правил вітання, знайомства, прощання, привітання, побажання, подяки, вибачення, прохання, запрошення, ради, пропозиції, розради, співчуття, компліменту, схвалення тощо. У нашому ж дослідженні ми більш детально розглянемо ситуацію звернення представників ЗМІ до співрозмовника.

Передусім зазначимо, що в українській мові звертання виражається кличним відмінком іменника. Тож важливо правильно утворювати форми цього відмінка. Так, закінчення *-е* мають іменники чоловічого роду, основа яких закінчується на твердий приголосний (Степане, Олександрє, Євгене, Борисє, президентє, ректорє); закінчення *-ю* мають іменники чоловічого роду, основа яких закінчується на м'який приголосний, а також на *-р* (Василію, Сергію, Андрію, Ігорю, бійцю); закінчення *-є* мають іменники жіночого роду, основа яких закінчується на м'який приголосний (Маріє, Надіє, Наталіє, редакціє); закінчення *-о* мають іменники жіночого роду, основа яких закінчується на твердий приголосний (Оксано, Марино, Україно,

колого), а також іменники чоловічого роду, основа яких закінчується на твердий приголосний і вони мають флексію *-а* (Миколо, Микито); закінчення *-у* мають іменники, основа яких закінчується на шиплячий (доповідачу, Степановичу, Сергійовичу). До основних правил звертання також відносимо такі:

- звертання, яке складається з 2-х іменників (загальні назви), вимагає в обох формах кличного відмінку (пане ректоре);
- у звертанні, що складається із загальної назви та імені, обидва слова стоять в кличному відмінку (пане Віталію, товаришу Дмитре);
- у звертанні, що складається із загальної назви та прізвища, форму кличного відмінку має лише загальне слово (пане Петренко).

Цікаво також, що традиційні в українському мовному дискурсі етикетні одиниці *добродію, добродійко, друже, пане, пані, панно, панове* зараз мають потужну тенденцію до актуалізації, свідченням чого є широке представлення такої лексики в ЗМІ. Зокрема звертання *пан, пані* переважно використовуються у високій тональності як самостійне звертання, а також поширене прізвисьом або посадою адресата. Також етикетні форми «шановний» або «шановна» є поширеними в українських ЗМІ. Вони використовуються для звертання до співрозмовника, який є поважною особою або представником високої посади. Так, культура мови в засобах масової комунікації зобов'язує журналістів звертатися до Президента «Пане Президенте», «Шановний пане Президенте України», а не «Володимире Олександровичу». Неправильними є також звертання до депутатів, міністрів на ім'я та по батькові чи на прізвище (наприклад, Іване Петровичу, пане Білоус), натомість варто звертатися так — Пане Міністре! Пане Депутате! Пані Депутат!

Як бачимо, журналіст не може нехтувати кличним відмінком, адже це є грубим порушенням граматики мовних норм сучасної української мови, є неவிбагливим ставленням до свого й чужого мовлення та до державної мови загалом. Помилка у звертанні може поставити представника ЗМІ в незручне становище, а в деяких випадках — коштувати репутації.

К. Смаль

ЯВИЩЕ ПЛЕОНАЗМУ В МОВНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

К. Smal

PLEONASM IN LANGUAGE DISCOURSE OF THE UKRAINIAN MASS MEDIA

Загальновідомо, що в мові ЗМІ не повинно бракувати культури загалом і особистої культури журналіста зокрема. Утім іноді в мовленні репортерів, ведучих випусків телевізійних новин чи редакторів газет і журналів помічаємо таке негативне явище, як **плеоназм**.

У контексті запропонованої теми передусім варто з'ясувати сутність ключового поняття. Так, академічний тлумачний словник української мови подає наступне визначення плеоназмів: це сполучення близьких за значенням слів, з яких одно або кілька є логічно зайвими. Наприклад, у фразі «Вона приязно посміхнулась і подала свою руку» зайвим є займенник *свою*, адже в наведеному контексті не може йтися про чужу руку. Так само висловлення «У своїй доповіді на тему... він повідомив...» варто було б замінити варіантним «У доповіді на тему... він повідомив» — надлишковим тут є займенник *своїй*. У журналістських мовному дискурсі зустрічаються також небажані плеоназми у зворотах типу: неочікуваний сюрприз, колега по роботі, своя